

4.2.5 Stimuler barnas språk gjennom lek

Leken er en viktig arena for språklæring og språkutvikling. Store deler av barnehagedagen består av lek som er frivillig og lystbetont. De yngste barna kommuniserer med kroppsspråk i leken. De litt eldre barn snakker ofte med seg selv når de leker (egosentrisk tale). I leken bruker barn både verbal – og ikke verbal kommunikasjon. De uttrykker tanker, følelser, ønsker, planlegger, diskuterer og argumenterer. I leken må barna lytte til hverandre og de lærer av hverandre.

Ulike former for lek stimulerer ulike sider ved språkutviklingen og krever ulik grad av verbalspråklig kommunikasjon. Det er derfor viktig at barn møter varierte lek. I barnehagen bør det legges til rette for viktige leker for språktilegnelse som regelleker (f.eks. hank og due, bjørnen sover, bror bro brille, brettspill), konstruksjonsleker (bl.a. begreper rundt ulike materialer og matematiske begreper) og rollelek. Det viser seg at barn i rollelek lettere bruker språket enn i andre situasjoner, og at språket i slike situasjoner er mer avansert. Det å kunne oppfatte og bruke disse lekesignalene er svært viktig i barns språkkompetanse. Rollelek fremmer barns evne til å se noe fra andres ståsted. De må ta språklige initiativer selv, og de må respondere på det andre sier.

Voksne må være oppmerksomme på barn som ikke mestrer lek eller kommuniserer i lek.

Det blir viktig å hjelpe barn inn i lek, som en støtte ved siden av, som en språkmodell og for å hjelpe barn å lære lekereglene. Det kan være enkle språklige ytringer som er viktige for å delta, f.eks. min tur, din tur eller modellsetninger som «skal vi leke mor, far og barn».

Det kan være nyttig å organisere lekegrupper. Det er lettere å få oversikt over det som skjer i leken, og støtte opp om barns språk i mindre grupper. Lekegrupper kan skape en tryggere atmosfære, og i større grad gi muligheter for språklig kommunikasjon for barn med lite eller svakt norsk språk.

Språktilegnelse = kreativ pedagogikk

Det å spille spill gir gode muligheter til å bruke språket sammen. Lotto-spill og memory egner seg godt. Andre forslag er Alias, Villkatten, Lydlotto, «Se hva jeg kan» og matematiske spill. Velg bilder med omhu ut fra barnets begrepsutvikling, og ikke varier bildene for mye. Spill med få brett eller få par, etter barnets utviklingsnivå. Er det farger med i spillet, benevn og snakk om fargene.

4.2.6 Høytlesning i fokus

Høytlesning og samtale rundt bøker, er leseaktiviteter som gir glede og opplevelser. Barn lærer seg tidlig at historier er interessante og at bøker er viktig. Høytlesning øker barnets fantasi, og hjelper barnet til å forstå sine følelser, ved å kunne identifisere seg med andre. Gode lesestunder gir også nærhet, sanselighet, trygghet og kontakt. Gjennom høytlesning trener

barn også opp evnen til å lytte. Det er med andre ord mange gode grunner til at barnehagen skal legge innsats i å vekke barns interesse for bøker.

Leseaktiviteter er språkstimulerende, da de baserer seg på språklig samhandling. Det er gjennom å bruke språket, at barn lærer språk.

Godt arbeid med språk innebærer å lese bøker sammen, fortelle og inspirere barna til å fortelle

I Rammeplanen (2011), fagområde 3.1. Kommunikasjon, språk og tekst, står det:

«Personalet må skape et miljø hvor barn og voksne daglig opplever spenning og glede ved høytlesning, fortelling, sang og samtale, og være seg bevisst hvilke etiske, estetiske og kulturelle verdier som formidles».

Barnehageansatte har en unik mulighet til å gi barna en gave for livet, ved å lokke dem inn i bøkens verden.

Høytlesning og ordforråd.

I barnehagen kan vi legge til rette for at barna skal bygge opp ordforrådet og tilegne seg ordforståelse. Det er viktig at de utvikler dybde og bredde i ordforrådet sitt, og dette igjen forutsetter at de får møte ord i en rekke sammenhenger.

Bøker er en viktig ressurs for barnas ordforståelse og ordforråd.

Bøker gir anledning til å introdusere nye ord – og å snakke om ords betydning. Barnebøker inneholder flere sjeldne ord enn man vanligvis bruker i samtale med barn. Ordforrådet utvikles særlig når barna blir lest for på måter som fremmer samtale. Høytlesning er et møte med situasjonsuavhengig språk. Barn blir vant til å snakke om og forstå ting som skjer andre steder (der-og-da-språk). Det er en sammenheng mellom høytlesningsaktiviteter i førskolealder, og senere lese- og språkutvikling.

«Forskning viser at barn som har lite ordforråd ved slutten av førskolealderen, ofte forblir svake lesere gjennom hele skolegangen, mens de barna som har et stort ordforråd som 4-5 åringer, forblir sterke lesere gjennom hele skolegangen» (Aukrust, V.G., 2005).

Gjennom høytlesning lærer barn sammenhengen mellom en skrevet tekst og det som leses, da de ser at bokstavene gir en mening. Dette er avgjørende for å knekke lesekode.

Noen ideer til å skape gode og varierte leseopplevelser i barnehagen:

- **Tilgang til bøker:**
Det er viktig at hele personalet kjenner til hvilke bøker barnehagen har, og at bøkene er tilpasset barnas nivå, f.eks. Er bøkene i barnehagen synlige? Får barna tak i en bok selv? Noe for alle aldre? Eksempler på ulike type bøker: Faktabøker- Tospråklige bøker (PENpal) – Eventyr – Pekebøker - Bildebøker – Tekstbøker – Lydbøker.
- **Besøk på biblioteket:**
Barnehagen kan bidra til at alle barn får erfaringer med hva et bibliotek er. Bli de kjent med bibliotekets tilbud, er det større sjanse for at de vil oppsøke biblioteket senere sammen med sine foreldre.
- **Reflektere over hvordan lese for barn:**
Hvordan presenterer vi en bok? Hvem fanges mest av boka? Er det forskjell på hva gutter og jenter liker å lese? Les, still spørsmål til teksten, snakk om bilder. Ha nok tid og la barna komme med kommentarer underveis. Forstår barna alle ordene som blir lest? Det er de voksnes ansvar å ta initiativ til lesing, og til å formidle boka på en fengende måte. **Sørg for at dette er en daglig rutine!**
- **Bruk fortsettelsesbøker med de eldste barna:**
I fortsettelsesbøkene kan vi snakke om og gjenfortelle hva boka handlet om så langt. Hva var det som skjedde i går? Hvordan tror dere det går videre? Interessen for å lese boka videre blir vekket, og man trener på fantasien. Det er gjerne færre bilder og mer tekst i fortsettelsesbøker, og barna må derfor skape egne bilder til teksten.
- **Ta med boka ut:**
Putt en bok i sekken når man skal på tur. Det blir noe helt magisk med å lese en eventyrbok ute i skogen.
- **Ukas bok:**
Ha fokus på en spesiell bok i en uke. Ha som mål at alle barna på avdelingen har blitt introdusert for den samme boka.
- **Oppfordre barn til å ha med bøker i barnehagen:**
Kan «ha med dagen» ha større fokus på at det er spennende å ha med bok hjemmefra, noen ganger?
- **Snakk med foreldre om bøker og høytlesing:**
Snakk med foreldre om viktigheten av å lese for barn fra de er små, og gi råd og tips i forhold til hvordan de kan formidle bøker for sine barn. Det kan i tillegg være lurt å dele ut lister med eksempler på «gode» barnebøker.
- **Utlånsordning av bøker i barnehagen:**
Noen barnehager har en samling med barnebøker, som foreldre og barn kan låne med seg hjem (se vedlegg 2).